

FŐISPÁN ELVTÁRSNÓ! – AVAGY MILYEN EGY NŐI FŐISPÁN A SZOVJET TÍPUSÚ DIKTATÚRA HAJNALÁN?

BATHÓ GÁBOR



Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

DR. BATHÓ GÁBOR

Az MTA-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT
(ELKH) EGYÜTTMŰKÖDŐ KUTATÓJA

ADJUNKTUS

(NKE ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS
NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK KAR,
ÁLLAM- ÉS JOGTÖRTÉNETI
TANSZÉK)

BATHO.GABOR@UNI-NKE.HU

2023. július 17.

Jogtörténészek között ismert városi legenda, hogy Kovács Kálmán vizsgáin arra a kérdésre, hogy ki volt az utolsó főispán, ő maga volt a válasz mint Jász-Nagykun-Szolnok vármegye utolsó főispánja. Az utolsó főispán kérdésében általában nem, de Kovács Kálmán főispánsága tekintetében állást kívánok foglalni ebben az írásban. Jász-Nagykun-Szolnok vármegye utolsó főispánja (legalábbis 1950 előtt) ugyanis nem ő, hanem Juhász Imréné (Gonda Zsuzsanna), az ország második női főispánja, a szocialista nőszervezetek büszkesége volt. (Meggjegyzendő, hogy Kovács Kálmán 1945-46-ban volt főispán.)

Kinevezésének története legendás, ezt a magáról - szinte mindig felkérésre - írt

számtalan életrajzában visszatérő epizódként meg is jelenítette. A történet szerint mint a Magyar Nők Demokratikus Szövetségének oszlopos tagját, országos szervező titkárát meghívták Abaúj-Zemplén vármegye főispánjának, az ország első női főispánjának, Berki Mihálynénak a beiktatására. (Más életrajz szerint nem hívták meg, csak az MNDSZ főtíkára vitte magával.) Juhász Imréné elmondása szerint, ha tudta volna, hogy rá is hasonló szerep és feladat vár, jobban figyelt volna. Amikor három hetet követően közölték vele a küszöbön álló kinevezését, megkereste személyesen Rákosi Mátyást, hogy tájékoztassa arról, hogy bizony magát a tervezett pozícióra alkalmatlannak tartja. Kinevezésével kapcsolatban szállóigévé vált Rákosi válasza: „Mi most téged bedobunk a mélyvízbe, vagy kiúszol, vagy megfulladsz.” (Más életrajzában ezt nem Rákosi mondta, hanem a megyei pártbizottság első titkára, megint más életrajzban nőszervezetbeli társa.)

Rákosi (vagy más) magabiztosságán túl Juhász Imréné

főispánságra való alkalmasságával kapcsolatban valóban felmerülhetett volna néhány aggály. Ehhez a kérdéshez hozzátartozik az, hogy főispáni kinevezések és ilyen minőségben folytatott tevékenysége alatt legmagasabb iskolai végzettsége három elemi volt. Jogi egyetemi képzését csak akkor kezdte meg, amikor már néhány éve megyei tanácselnök volt. Később szerzett végzettségére büszke volt, később a nevében mindig használta a „dr.” megjelölést. Jogtörténészek számára az különösen megnyugtató lehet, hogy egyetemi tanulmányai során jogtörténetből maga Eckhart Ferenc vizsgáztatta, igaz csak négyest kapott. Egyértelmű volt, hogy a kor káderpolitikájának megfelelően nem értelmiségi pályára készülő személyt

választottak ki, a korabeli tudósítások azt hangsúlyozták, hogy egy dolgozó parasztasszonyról van szó, sőt a Szabad Szó a parasztasszony-főispán kifejezést használta rá.¹ A Képes Világ így írt róla: „Hatholdas újgazda felesége az ország második főispánjánője, Juhász Imréné, akit Szolnok megye főispánjává nevezett ki a minisztertanács. A felszabadulás után egy ideig az új demokratikus hadseregben szolgált és már tizenhét éve vesz részt a munkásmozgalomban. Főispáni kinevezésétől sokat várnak, s alig hisszük, hogy csalódnia fognak ebben a csupa izomerőtől duzzadó harminchat éves parasztasszonyban!”²

Juhász Imréné egyetemi indexéből is jól látható, hogy a felvétele előtt három elemi végzett. Összes végzettsége tekintetében a három elemi, a levelezős jogi egyetemi végzettségen és néhány (többhónapos) párttanfolyamon túl nem rendelkezünk egyéb információval, sem a levéltári személyi anyagban, sem saját életrajzaiban nincs más végzettségre utaló jel. Így azt mondhatjuk, hogy három elemivel is elég képzett volt főispánnak, joghallgató státuszával pedig elég képzett volt megyei tanácselnöknek az éppen épülő rendszer számára.

A főispáni beiktatásra és fogadalomtételre Dobi István előtt került sor, s az ünnepségen beszédet mondott Kádár János – akkor belügyminiszterként. Más országos vezetők mellett jelen volt például Gerő Ernő is.³ A megszólítás tekintetében a főispáni beiktatásra készült meghívó nem osztatja el a kérdéseket. Ez az irat háromszor főispánjánőnek (pl. a demokratikus Magyarország második főispánjánője), egyszer főispán asszonynak nevezi Juhász Imrénét.



5103-22. Nyvt. sz.: VII. 543

Juhász Imréné, Gondai Zsuzsa (név)

aki Kézírtás v. másolat Szolnok megyében (Magyarország) 1912. év december hó 5. született, anyja neve: Tóth Zsuzsanna, iskolai végzettsége: 3. elemi, bizonyítványát kiállította (melyik iskola): (mikor és mely számmal): (milyen eredménnyel): az

BUDAPESTI ÉÖTVÖS LORÁND egyetem főiskola Tudomány - Állam- és Jogtudományi karának osztályának levelező tagozatának szakos hallgatója. A fogadalom letételét igazolom. Budapest, 1951. év október hó 6. az

Martos Judit

A már említett, felkérésre készült önéletrajzokról elmondható, hogy ezeknek a sora már főispánsága alatt elkezdődött. Eleinte a nőegyletek tagjainak felkérésére, majd a Horthy korszakbeli „harcostársak” visszaemlékezéseihez készültek az életrajzok, végül már általános iskolás diákok kérték Zsuzsa nénit, hogy számoljon be, milyen volt katonának lenni a második világháborúban, vagy hogyan ívelt pártkarrierje – legalábbis megyei szinten – az egekig. A megszólításokkal kapcsolatban több ilyen, szintén felkérésre készült életrajzában egy igen meleg hangulatú történetet mesélt el. A főszereplő egy idős tisztviselő (aki néha Balogh, néha Barta), aki a Horthy-korban is a főispán mellett dolgozott. Ez a tisztviselő – kevéssé a személynek, mint inkább a pozíciónak szokásból járó tiszteletből – a főispáni irodába belépve mély meghajlással köszöntötte a vármegye vezetőjét. Erről – a magát az egyelőség híveként bemutatni igyekvő – Juhászné főispán asszony többször is

elnyomó Horthy-rendszernek betudva, mégis a szívébe zárta.

A női főispán megszólításának kérdését megválaszolando a főispáni kinevezésre tekintettel írt gratuláló levelek körében végeztem rövid kutatást. Leszögezhető, hogy a borzasztó ellentétet és anakronizmust tartalmazó „főispán elvtársnő” megszólításra, szóhasználatra utaló iratot nem találtam. Nem kizárt, hogy volt ilyen, de az általam áttekintett iratok szerzői látszólag szándékosan tartózkodtak a főispán elvtársnő többszörös oximoron használatától. A leggyakoribb címzés a következő volt: Juhász Imréné elvtárs, Szolnok megye főispánja.

A főispán kinevezésének alkalmából küldött gratuláló levelek nagy része tekintettel van arra, hogy Juhász Imréné a Magyar Nők Demokratikus Szervezetének egyik oszlopos tagja volt. Ebben a szervezetben nem okozott problémát a megszólítás, hiszen a szokásos kör kiegészült az asszonytárs

megszólítással, így gyakori volt a gratuláció a főispán asszonytársnak. A Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete és az Egységes Parasztifjúsági Szervezetek Országos Szövetsége csépai csoportjainak vezetői főispán úrnőnek, Budapest főpolgármestere, Bihar vármegye főispánja, Zala és Baranya vármegye alispánjai egyszerűen főispán asszonynak szólították. A Magyar Dolgozók Pártja központi vezetőségének propaganda osztályától érkezett levél az összetett, már említett megszólítást s címzést használta: Juhász Imréné Elvtársnőnek, Szolnok Vármegye főispánjának.⁴

Juhász Imréné a forradalom leverése után 1957-től a Szolnok Megyei Ügyészség büntetőügyésze volt, majd 1958-tól 1966-os nyugdíjazásáig az Szolnok megyei Népi Ellenőrzési Bizottság vezetője volt. 1982-ben halt meg. Jellemző példája volt a szocializmusban képzetlenséget, tudatlanságot parthűséggel ellensúlyozó, mérhetetlen szegénységből származó, a jobb világot ígérő elvek mellett a végsőig kiálló tisztviselőnek, akinek ezen tulajdonságait a rendszer a legmesszebbmenőkig kihasználta.

Hivatkozások:

- 1 Sz. N.: Parasztasszony Szolnok vármegye új főispánja. Tiszántúli Néplap, VI. évf. 6. sz. (1949. január 11.) 1. o., Sz. N.: Az új női főispán. Szabad Nép, VII. évf. 8. sz. (1949. január 11.) 1. o., Sz. N.: Juhász Imréné a köztársasági elnöknel. Szabad Szó, 51. évf. 24. sz. (1949. január 29.) 5. o.
- 2 Fehér Rózsa: Nők az élen. Képes Világ, 5. évf. 4. sz. (1949. január 23.) 11. o.
- 3 Sz. N.: „Nincs visszatérés a királyokhoz, sem a csendőrszuronyokhoz” Fehérvári Kis Újság, 4. évf. 20. sz. (1949. január 25.) 1. o., K. P.: Új főispán. Szabad Nép, VII. évf. 20. sz. (1949. január 25.) 1. o.
- 4 Az említett iratok forrása: MNL JNSZVL XXXV. 60. XII. fcs. 1. ó.e. Juhász Imréné személyi iratai

Képek forrása:

1. oldal: MNL JNSZVL XXXV. 60. XII. fcs. 1. ó.e. Juhász Imréné személyi iratai
2. oldal: MNL JNSZVL XXXV. 60. XII. fcs. 1. ó.e. Juhász Imréné személyi iratai

Juhász Imréné jogi					
Tárgy	Tanár	Óraszám		Vizsga	
		I.	II.	I.	II.
Magyar nyelv és irodalom	Beck János			Stb.	
Magyar jogtudomány	Székely Ferenc			Stb.	
Állam- és jogtudomány	Szabó Imre			Koll. Szabó	
Állam- és jogtudomány	Székely Ferenc			Koll.	
Politikai gazdaságtan	Dienes László			Stb.	